

УДК 338.48

Пухальська А.П.
кандидат економічних наук,
старший викладач кафедри міжнародного туризму
Запорізького національного технічного університету

ШЛЯХИ РОЗВИТКУ ТУРИЗМУ В ЗАПОРІЗЬКОМУ РЕГІОНІ

FUTURE DEVELOPMENT OF TOURISM IN THE ZAPOROZHYE REGION

АНОТАЦІЯ

У статті досліджено пріоритетні напрями управління туристичним середовищем Запорізького регіону: захист довкілля та підтримання безпеки екологічної ситуації, підвищення рівня культурно-естетичного виховання та пропагування вшанування історичної спадщини регіону, забезпечення якості комунальних послуг сучасним вимогам європейського муніципального господарства, модернізація транспортної мережі, пропагування традицій культурного дозвілля в молоді та осіб пенсійного віку, активізація використання рекламних ресурсів, залучення громади до питань напрямів розвитку туризму.

Ключові слова: туристичний потенціал, проблеми, екологічна безпека, муніципальне господарство, активізація, тематичний ресторан, пропагування, культурне дозвілля, транспортна інфраструктура.

АННОТАЦИЯ

В статье исследованы приоритетные направления управления туристической средой Запорожского региона: защита окружающей среды и обеспечение безопасности экологической ситуации, повышение уровня культурно-эстетического воспитания и пропаганды исторического наследия региона, обеспечение качества коммунальных услуг современным требованиям европейского муниципального хозяйства, модернизация транспортной сети, пропаганда традиций культурного досуга у молодежи и лиц пенсионного возраста, активизация использования рекламных ресурсов, привлечение общественности к вопросам направлений развития туризма.

Ключевые слова: туристический потенциал, проблемы, экологическая безопасность, муниципальное хозяйство, активизация, тематический ресторан, пропаганда, культурный досуг, транспортная инфраструктура.

ANNOTATION

The paper investigates priority directions management environment Zaporozhye region: environmental and ecological maintenance, increasing cultural and aesthetic education and promotion honoring the historical heritage of the region, ensuring the quality of public services to modern requirements of European municipal economy, modernization of transport networks, promoting the traditions of leisure young people and people of retirement age, increased use of inventory of community involvement in areas of tourism development.

Keywords: tourism potential, problems and environmental safety, municipal economy, activation, themed restaurant, propaganda, cultural entertainment, transport infrastructure.

Актуальність. Запорізький регіон є перспективним для розвитку туризму, оскільки в ньому зосереджено можливості для пляжного, лікувального, пізнавального, спортивного, ділового, промислового «зеленого» туризму. Відсутність туристично-привабливого іміджу та необхідність докладання зусиль щодо більш широкого використання туристичного потенціалу Запорізького регіону обумовлює актуальність дослідження.

Метою статті є визначення та конкретизація шляхів розвитку туристичного середовища та

інфраструктури Запорізького регіону, зосередження уваги на особливостях екологічного стану та надання рекомендацій щодо підвищення рейтингу регіону як туристично-привабливого та комфортного для відвідування іноземними туристами.

Аналіз попередніх досліджень. Питанням розвитку туристичної індустрії, проблемам формування стратегії розвитку туристичних регіонів, шляхам оптимізації використання потенціалу регіональної рекреаційної системи, аспектам міжнародного туристичного маркетингу регіону присвячені праці таких вітчизняних вчених як М. Боруцака [1], І.В. Давиденко [2], Ю.Є. Петруні, К.М. Горб [3] та ін. У праці закордонного вченого С.П. Бурлакова [4] розглядаються аспекти оцінки конкурентного середовища туристичних підприємств, що має вплив на формування туристично-рекреаційного комплексу регіону. Російська вчена В.Г. Шубаєва [5] наголошує про те, що маркетингова стратегія розвитку туристської дестинації повинна базуватися на роботі всіх учасників туристичного бізнесу над підвищенням індикаторів привабливості регіону.

Діяльність туристичних підприємств завдяки своїй екологічній спрямованості й розумінню ринкових відносин може перебудувати систему цінностей та докорінно змінити культуру громадян, що в кінцевому результаті стане вигодною для розвитку регіону та країни в цілому, зазначають український вчений М.Д. Балджи [6]. З іншого боку, для Запорізького регіону питання екологічного забруднення навколишнього середовища є нагальними для вирішення, оскільки вирішення екологічних проблем промислового регіону є стратегічним напрямом діяльності для майбутньої держави-члена Європейського союзу.

Підсумовані та виявлені проблеми в наукових дослідженнях стосовно аспектів управління туристичним середовищем потребують подальшого дослідження в контексті вирішення проблем та виявлення перспектив розвитку туристичного бізнесу в Запорізькій області.

Основний матеріал. Стратегічною метою планування розвитку туризму в Запоріжжі є закріплення його в рейтингу п'яти найбільш відвідуваних туристичних обласних центрів України. Дослідження кількісних показників формуван-

ня іміджу туристично-привабливого регіону, у першу чергу, можливо за умови досягнення ключових якісних показників. На нашу думку, з урахуванням особливостей Запорізького регіону, в якості пріоритетних якісних показників для потенційних туристів необхідно виділити:

1. Формування іміджу регіону, який активно бореться з проблемними питаннями захисту довкілля та підтриманням екологічної ситуації.

2. Підвищення рівня культурно-естетичного виховання та пропагування дослідження та вшанування історичної спадщини регіону.

3. Забезпечення якості комунальних послуг сучасним вимогам європейського муніципального господарства.

4. Якість та зручність транспортних мереж, безперебійна робота всіх видів транспорту.

5. Наявність та пропагування традицій культурного дозвілля (особливо в молоді та осіб пенсійного віку).

6. Активізація використання рекламних ресурсів, інформаційних технологій як органами державної влади, так у бізнес-структурами; більш широке залучення громади до питань напрямів розвитку туризму.

Розглянемо та надамо характеристику кожному пріоритетному якісному показнику туристичного середовища окремо.

Питання поліпшення екологічного стану в м. Запоріжжя набули гострого характеру в 80-х рр. ХХ ст., коли була оприлюднена статистика викидів та забруднень небезпечними хімічними сполуками та речовинами повітря водних та земельних ресурсів. За рейтингами провідних незалежних екологічних експертиз провідних міжнародних організацій Запоріжжя входить до лідерів-регіонів за забрудненням навколишнього середовища. Управління розвитком туристичного середовища повинно включати в себе комплекс дій щодо підвищення екологічної культури населення, контролю найбільших підприємств-забруднювачів та постійного екологічного моніторингу стану довкілля зі сторони муніципальних органів влади та активного залучення громадськості. Пріоритетними напрямками покращення охорони навколишнього середовища та забезпечення екологічної безпеки функціонування металургійної та хімічної промисловості регіону як запоруки розвитку туризму, зокрема:

- посилити контроль за дотриманням підприємствами зобов'язань щодо зменшення викидів шкідливих речовин;

- визначити додаткові заходи, що стимулюватимуть зменшення викидів промисловими підприємствами через впровадження напрямів перебудови технологічних циклів промислових підприємств на безвідходні та екологічно чисті;

- визначити заходи, що сприятимуть реконструкції обладнання підприємств житлово-комунального господарства, у тому числі очисних споруд, з використанням механізмів державно-приватного партнерства;

- провести депутатські слухання щодо визначення пріоритетних напрямів скорочення накопичених відходів, затвердження регіональної програми утилізації відходів та будівництва заводу з переробки відходів;

- визначити додаткові заходи щодо утилізації накопичених відходів у регіоні;

- визначити заходи з очищення водних ресурсів, зменшення промислових та побутових викидів до річки Дніпро,

- підсилити контроль за бракон'єрством в Азовському морі;

- здійснити заходи щодо зменшення площі земель з техногенним характером забруднення;

- здійснити заходи щодо впровадження чистого сільського господарства, пестицидів та ядохімікатів;

- продовжувати заходи щодо охорони та поширення площ природно-заповідного фонду області.

Екологічні проблеми міста мають прямий вплив на рівень захворюваності та смертності, тому стан навколишнього середовища вимагає невідкладних дій від органів місцевої влади, суб'єктів господарювання та громадськості.

Подальша європейська інтеграція повинна супроводжуватись корінними змінами в культурі, філософії та якості життя громадян. Напряму це відноситься до питань підвищення рівня культурно-естетичного виховання та пропагування дослідження та вшанування історичної спадщини регіону. Вважаємо за доцільне запропонувати місцевій владі тендер на відкриття тематичного ресторану в історичному районі міста. При цьому правові питання про власність на цей заклад повинні розглядатися в бік влади.

На нашу думку, оскільки на території міста, зокрема, на острові Хортиця існують тематичні ресторани козацької спрямованості «Запорізька Січ», «Козацьке подвір'я», «Хортиця» запропонований нами тематичний заклад повинен бути присвячений вшанування історичної спадщини м. Запоріжжя, зокрема, старій частині міста. Пропонуємо назву закладу – «Старий Олександрівськ». На нашу думку, доцільно відкриття подібного закладу на території парку біля будинку дитячої та юнацької творчості Жовтневого району, що знаходиться на перетині шляхів студентської молоді з трьох університетів (забезпечення потоку відвідувачів молоддю). Можливо зацікавити інвесторів цією пропозицією, оскільки зараз затверджено генеральний план реконструкції парку силами міської ради та благодійного фонду Олександра Богуслаєва «Фонд добрих дел». Парк буде носити назву «Олександрівський парк» та буде реконструйований у стилі ХІХ століття.

Чим запропонований заклад має відрізнятися від вже існуючих та чим може зацікавити відвідувачів? Перелічимо, на наш погляд найбільш пріоритетні відмінності, що зацікавлять клієнтів та сприятимуть підвищенню попиту на відвідування закладу. Відмінною рисою кафе

повинна стати тематична направленість – різноманітне меню та гнучка для студентів цінова політика, що доповнюється можливістю пізнання історичного минулого міста. Як додаткові послуги тематичного ресторану можуть бути представлені наступні послуги:

- можливість сфотографуватися в історичному інтер'єрі в одязі, можливість фотосесії;
- меню, оформлене на кшталт початку 19 століття;
- гнучка цінова політика для студентів;
- співробітництво з історичними факультетами університетів з боку налагодження співробітництва щодо організації тематичних вечорів, присвячених пам'ятним датам як історії міста, так і історії України загалом, можливість роботи «історичного гуртка»;
- декілька залів, оформлених у певній тематиці закладу (враховуючи меблі, скатертини, посуд та вбрання офіціантів), наприклад, тематикою залів може бути «Індустріалізація в Запоріжжі», «Скіфська історія», «Запоріжжя вечірне»; існування спеціальних приміщень для діяльності гуртка та проведення вечорів.
- наявність дитячого майданчику, оформленого в стилі «Козаки та козачки»;
- проведення майстер-класів за участю дитячого психолога з приготування традиційних українських страв для дітей від 7 до 12 років;
- проведення майстер-класів з вишивання, образотворчого мистецтва для дітей молодшого шкільного віку;
- організація благодійних заходів;
- відео трансляція відомих фільмів українських режисерів та фільмів, що присвячені м. Запоріжжя («Весна на Зарічній вулиці», «Роксолана», «За двома зайцями» та ін.)
- співробітництво з готелями щодо організації обідів, тематичних вечорів для іноземних туристів та ін.

Головною родзинкою закладу, на нашу думку, все ж таки повинна стати кухня. Звісно, гостям повинна прийтися по духу оригінальна атмосфера ресторану, витримана в одному дусі й присвячена певній тематиці.

Підвищенню якості комунальних послуг вимогам європейського муніципального господарства. Президент Української Асоціації якості П.Я. Калита вважає, що висока якість вітчизняних продукції та послуг сприятиме формуванню позитивного міжнародного іміджу нашої держави, який є передумовою інтеграції України в європейські структури й світову економічну систему [7].

У Запорізькому регіоні проблема забезпечення якості комунальних послуг досить загострена в зв'язку з проведенням реформування системи житлового господарства.

В. Цайтман та Л. Беррі запропонували модель якості житлово-комунальних послуг та визначили найважливіші проблеми, що виникають при обслуговуванні споживачів житлово-комунальних послуг:

- очікування споживачів та якості житлово-комунальних послуг;
- вимоги до якості житлово-комунальних послуг;
- своєчасність надання житлово-комунальних послуг;
- обслуговування інфраструктури ринку житлово-комунальних послуг та зовнішні комунікації [8].

До системи управління житлово-комунальним господарством міста Запоріжжя відноситься низка підприємств: КП «Водоканал», КП «Міські теплові мережі», КП «Комунсантрансекологія», КП «Експлуатаційне лінійне управління автомобільних шляхів», КП «Виробниче ремонтно-експлуатаційне житлове об'єднання № 7», КП «Виробниче ремонтно-експлуатаційне житлове об'єднання № 8», КП «Титан», КП «Запоріжжяміськвітло», КП «Зеленбуд», КП «Запорізька ритуальна служба», КП «Теплові мережі Заводського району», КП «Теплові мережі Комунарського району». Заходи, що були здійснені в 2013 р. Комітетом з економічних реформ у Запорізькій області та МКП «Основане», сприяли розширенню переліку додаткових послуг, у т.ч. організація Call-центру з єдиним загальноміським номером, проте ефективність надання послуг не зросла, рівень сервісу не підвищився. Відсутні додаткові аварійні машини, скорочені штатні працівники основних спеціальностей (електрики, сантехніки, ліфтери тощо), відсутність та неможливість громадського контролю виконання заявок позивачем, приховування Call-центром кінцевих координат спеціалістів та аварійних служб районів міста, низька якість послуг, відсутність прозорого нарахування тарифів з надання комунальних послуг тощо.

Вищезазначені фактори стримують розвиток підприємницької діяльності в регіоні, у т.ч. туристичних підприємств та підприємств готельно-ресторанного бізнесу. Місцева влада має належним чином забезпечувати необхідні умови для роботи комунальних підприємств, вимагати прозорості виконання послуг та нарахування тарифів шляхом використання важелів субсидювання, податкових пільг, штрафів та адміністративних покарань; власники підприємств повинні добросовісно відноситися до своєї роботи, виконувати її якісно, а громадськість повинна контролювати якість і своєчасність надання послуг.

Якість та зручність транспортних мереж, безперебійна робота всіх видів транспорту забезпечить доступ до значних туристичних пам'яток регіону. Реконструкція аеропортів у м. Запоріжжі та м. Бердянськ повинна враховувати збільшення площі аеропортів, ангарно-комплексу на декілька літаків, забезпечення світлосигнальних обладнанням та обладнанням для контролю за посадкою літака та метеозабезпеченням, спорудження інженерних мереж та будівель для зв'язку, управління, сиг-

налізації, освітлення, паливо-забезпечення, котельні, очисні споруди, трансформаторні підстанції тощо. Збільшення зони Duty-free є також позитивним фактором для збільшення туристичного потоку до регіону. Ремонту та реконструкції потребують автомобільні шляхи головних магістралей міста та шляхи до головних туристичних об'єктів Запоріжжя. Спорудження велосипедних доріг на о. Хортиця, основних магістралях міста та пригородних шляхах підвищить безпеку велосипедистів та підвищить попит на велосипедний туризм.

Активізація використання рекламних ресурсів, інформаційних технологій як органами державної влади, так і бізнес-структурами полягатиме не тільки в створенні спеціалізованого туристичного довідника по м. Запоріжжя та по Запорізькому регіону, а й в ефективній співпраці щодо створення інтернет-порталу «Запоріжжя туристичне», що надавав би інформацію про туристичні об'єкти, культурні події, форум та рекламу туристичних підприємств, музеїв, готелів, ресторанів тощо, що сприятиме більш плідній роботі органів міської ради, СМІ, інтернет-порталів та громадськості.

Висновки. Таким чином, нами виділено основні проблеми, які стримують розвиток туристичної галузі Запорізького регіону, серед яких: захист довкілля та підтримання безпеки екологічної ситуації; низький рівень культурно-естетичного виховання молоді; низька якість комунальних послуг; низька якість транспортної інфраструктури; відсутність пропагування традицій культурного дозвілля та активізація використання рекламних ресурсів, інформаційних технологій. Запропоновані нами рекомендації щодо розв'язання вищевказаних проблем

можуть використовуватись для створення «родзинки» Запорізького регіону не тільки як промислового, а й як екологічного, культурного та туристичного центру України.

БІБЛІОГРАФІЧНИЙ СПИСОК:

1. Борушак М. Проблеми формування стратегії розвитку туристичних регіонів / М. Борушак // Монографія. – Львів: ІРД НАН України, 2006. – 288 с. – ISBN 966-02-4050-3.
2. Давиденко І.В. Шляхи оптимізації використання потенціалу регіональної рекреаційної системи / І.В. Давиденко // Вісник соціально-наукових досліджень. – Вип. 12. – Одеса, 2002. – С. 19-23.
3. Петруня Ю.Є. Міжнародний туристичний маркетинг регіону [Текст] / Ю.Є. Петруня, К.М. Горб // Механізм регулювання економіки. – 2009. – № 3. – Т. 2. – С. 243-249.
4. Бурлаков С.П. Оценка конкурентной среды сети туристических агентств «Горячие туры». Научная библиотека КиберЛенинка [Электронный ресурс] / С.П. Бурлаков, И.В. Захватова // Известия высших учебных заведений. Поволжский регион. Общественные науки – 2013 – Выпуск № 4(28) – Режим доступа: <http://cyberleninka.ru/article/n/otsenka-konkurentnoy-sredy-seti-turisticheskikh-agentstv-goryachie-tury#ixzz3PxAOwU7H>.
5. Шубаева В.Г. Индикаторы привлекательности региона как туристской дестинации и маркетинговая стратегия ее развития / В.Г. Шубаева, Н.В. Бутова // Известия Санкт-Петербургского университета экономики и финансов. – 2012. – № 2. – С. 124-127.
6. М.Д. Балджи Туристичний бізнес як складова еколого-економічного розвитку регіону / М.Д. Балджи // Національний лісотехнічний університет України. – С. 300-306.
7. Калита П.Я. Україна та якість / П.Я. Калита // Стандартизація. Сертифікація. Якість. – 2005. – № 3. – С. 51-53.
8. Беррі Л. Якість послуг / Л. Беррі, В. Цайтман. – К.: Основи, 1998. – С. 64.